

УДК 355.404.52:[620.9:351.863]

ЗАГРОЗИ ЕНЕРГЕТИЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Манжул І.В., к.ю.н., доцент,
доцент спеціальної кафедри № 2
Навчально-науковий інститут контррозвідальної діяльності
Національної академії Служби безпеки України

Аналізується стан досліджень загроз енергетичній безпеці в цілому та України зокрема. Розглядаються підходи науковців до класифікацій загроз енергетичній безпеці України. Зазначено, що попередження та подолання загроз енергетичній безпеці України повинно забезпечуватися одночасно реалізацією широкого комплексу взаємопов'язаних заходів правового, організаційно-управлінського, фінансово-економічного, соціального, технічного, фізичного та іншого характеру.

Ключові слова: загрози енергетичній безпеці, класифікація загроз, внутрішні і зовнішні загрози, заходи протидії загрозам.

Анализируется состояние исследования угроз энергетической безопасности вообще и Украины в том числе. Рассматриваются подходы ученых к квалификации угрозам энергетической безопасности Украины. Отмечено, что предупреждение и преодоление угроз энергетической безопасности Украины должно обеспечиваться одновременно реализацией широкого комплекса взаимосвязанных мер правового, организационно-управленческого, финансово-экономического, социального, технического, физического и иного характера.

Ключевые слова: угрозы энергетической безопасности, классификация угроз, внутренние и внешние угрозы, мероприятия противодействия.

Manzhul I.V. THREATS TO ENERGY SECURITY OF UKRAINE

It is analyzed the state of research threats to energy security in general and Ukraine in particular. Approaches to scientists classifications threats to energy security of Ukraine. It is indicated that preventing and overcoming threats to energy security of Ukraine should be provided simultaneously the implementation of a wide range of interrelated activities legal, organizational, managerial, financial, economic, technical, physical and otherwise.

Key words: threats to energy security, classification of threats, internal and external threats, measures to prevent threats.

Постановка проблеми. Енергетична безпека є важливим складником загальної безпеки, стосовно кожної держави – національної безпеки. Загальноприйнятими поняттями безпеки є її визначення через відсутність внутрішніх і зовнішніх загроз як стан захищеності від наведених явищ. Зазначеним актуалізується необхідність дослідження наявних загроз енергетичній безпеці України, а також розробки заходів їх попередження та подолання. Перелік загроз, «пріоритетність» їх в списку є індикатором для зосередження зусиль щодо усунення саме цього виду загроз. Зауважимо, що загрози енергетичній безпеці активно вивчаються українськими та зарубіжними дослідниками, бо сьогоденні загрози не мають національних кордонів. Проте, перелік загроз енергетичній безпеці та їх класифікація є різними, що зумовлюється конкретним станом наявних енергоресурсів в країнах та залежністю від імпорту енергоносіїв. Нині жодна країна, незалежно від того, наскільки вона є могутньою, не може своїми силами захистити себе від сучасних енергетичних загроз.

Стан дослідження. Різноманітні аспекти загроз енергетичній безпеці України у науковій літературі розглядаються досить широко. Ці питання в колі зору фахівців з проблем національної безпеки (В.П. Горбулін, А.Б. Качинський, С.В. Сапегін, А.Ю. Сменковський), економістів (Т.В. Владечак, О.М. Вишневецька, Ю.В. Дзядикуевич, В.В. Лойко, І.М. Мазур), правників та інших дослідників. До розгляду

зазначеного поняття звертаються також зарубіжні автори, зокрема Ханс Гюнтег Браух, Марк Барретт, Майк Бредшоу, Антоній Фроггатт, Катерина Мітчелл, Яель Параг, Ендрю Стерлінг, Джим Уотсон, Крістіан Вінцер та інші.

Метою публікації є аналіз стану досліджень загроз енергетичній безпеці в цілому та України зокрема; підходів науковців до класифікацій зазначених загроз та змісту заходів щодо їх попередження і подолання.

Виклад основного матеріалу. Загрози енергетичній безпеці завжди є загрозами для всього суспільства, яке не може існувати без енергетичних послуг, що надаються та необхідні для населення, економіки, обороноздатності країни. Аналіз наукових праць, присвячених з'ясуванню загроз енергетичній безпеці України, свідчить, що: 1) поняття загрози енергетичній безпеці не може мати однозначного тлумачення, доцільним є лише його узагальнююче розуміння; 2) поняття загрози в загальному визначенні не рідко отожднюється з ризиком і небезпекою, у тому числі і поняття загрози енергетичній безпеці. Розглянемо зазначене.

У фаховій літературі не склалося і не може бути однозначного поняття загрози, що зумовлюється їх різноманітністю і багатоплановістю. Таку позицію займають насамперед зарубіжні дослідники, Так, Філіп Мюллер вірно зазначає, що не існує одного визначення поняття загрози, як і не має одного визначення поняття безпеки [1, с. 4]. Джим Уотсон за-

уважує на існування загроз енергетичній безпеці в багатьох формах, на його думку, вони можуть бути негайними і тривалими, внутрішніми і зовнішніми, знайомими (регулярними) і невідомими; неоднаковими (нерівномірними) є і наслідки загроз [2, с. 7]. Трактуювання терміну загрози тісно взаємопов'язані із трактуванням термінів «ризик», «безпека». Загальноприйняте визначення цих термінів таке: безпека – це відсутність загроз, а загрози – це наявність небезпеки. В зарубіжних публікаціях зустрічаємо і таке висловлювання: безпека є станом відсутності загроз об'єкту, який повинен її мати [1, с. 4].

Ототожнення загрози з ризиком і небезпекою є взагалі характерним для іноземних авторів. Так, на погляд Ханса Гюнтера Брауха, у загальному користуванні термін загроза в сучасній британській і американській мові має кілька значень, у тому числі: виклик, уразливість, ризик. Використовуючи історичні ракурси, він обґрунтовує, що під загрозою спочатку розуміли безпеку насамперед зовнішнього характеру (військову агресію). І лише після появи в країнах соціальних конфліктів, змін клімату та навколишнього середовища, загрозу почали розуміти як внутрішню явище [3, с. 62-66]. Колектив зарубіжних дослідників (Марк Барретт, Майк Бредшоу, Антоній Фроггатт, Катерина Мітчелл, Яель Параг, Ендрю Стерлінг, Джим Уотсон, Крістіан Вінцер) також визначають ризики і загрози як одне поняття [4, с. 15].

У вітчизняній науковій літературі продовжується дискусія щодо розмежування понять ризик, загроза, небезпека. Фундаментальні розробки цього питання здійснили В.В. Вітлінський, О.І. Гриневич, А.Б. Качинський, В.А. Ліпкан, І.Г. Маркович, С.І. Наконечний, Н.В. Суханов, Г.П. Ситник та інші фахівці. В більшості випадків українські науковці розмежовують зазначені поняття та конкретизують їх прояви відповідно до предмету дослідження. Зокрема, Н.В. Суханов, розглядаючи ризики, загрози та небезпеки в управлінні діяльністю підприємств в кризових умовах, визначає ризик як об'єктивну характеристику діяльності підприємства, що супроводжує будь-які управлінські рішення в умовах невизначеності та вимірюється ймовірністю неотримання очікуваних результатів; загрозу – як причини, явища, події, умови, які можуть перешкоджати досягненню цілей та завдань суб'єктів господарювання; небезпеку як конкретну форму прояву загрози, руйнівний вплив якої на діяльність підприємства є цілком усвідомленим та безсуперечним. Також цим науковцем здійснене визначення спільних та відмінних рис категорій ризику, загрози та небезпеки, стосовно управління діяльністю підприємств: спільні риси ним вбачаються в змістовній формі цих термінів та причинах виникнення, специфіка – у наслідках, заходах протидії [5].

Аналіз наукової літератури свідчить, що визначення узагальненого поняття загрози енергетичній безпеці України не має, наявність масштабної кількості загроз у цій сфері робить неможливим розробку конкретної дефініції. У нормативно-правових актах містяться

різні визначення. У Законі України «Про електроенергетику» від 16.10.1997 № 575/97-ВР енергетична безпека визначається як стан електроенергетики, який гарантує технічно та економічно безпечне задоволення поточних і перспективних потреб споживачів в енергії та охорону навколишнього природного середовища [6]. В Енергетичній стратегії України до 2030 р. енергетична безпека визначається як спроможність держави забезпечити ефективно використання власної паливно-енергетичної бази, здійснити оптимальну диверсифікацію джерел і шляхів постачання в Україну енергоносіїв для забезпечення життєдіяльності населення та функціонування національної економіки у режимі звичайного, надзвичайного та стану війни, попередити різкі цінові коливання на паливно-енергетичні ресурси, або ж створити умови для безболісної адаптації національної економіки до нових цін на ці ресурси на світових ринках [7]. Проте він широко вживається (з поясненням того, які реальні загрози існують у енергетичній сфері) політиками, управлінцями, аналітиками, практичними працівниками.

З'ясовуючи поняття «загрози енергетичній безпеці України», ми будемо розглядати термін «загрози» у словниковому значенні, як можливість або неминучість виникнення чогось небезпечного, прикрого, тяжкого для кого-, чого-небудь [8, с. 95], а також приймати до уваги законодавче визначення загроз національній безпеці України, яке ми можемо використовувати за змістовим значенням і співвідносно загрозам енергетичній безпеці України.

Зауважимо, що науковці, не зосереджуючи уваги на визначенні поняття «енергетична безпека України», одразу здійснюють класифікацію таких загроз. Розглянемо їх, але попередньо зазначимо, що деякими дослідниками цілком правомірно з'ясовуються чинники, які зумовлюють настання загроз енергетичній безпеці України. А.Ю. Сменковський до них відносить: надмірну високу енергоємність вітчизняної економіки; застарілість основних фондів і комунікацій в українській енергетиці й незадовільні темпи їх оновлення; значні втрати енергоресурсів під час їх транспортування, зберігання та розподілу; скорочення видобутку і виробництва власних енергоресурсів та залежності вітчизняної економіки від їх імпорту; недиверсифікованість імпорту життєво-важливих енергоресурсів та монополізацією їх поставок з Російської Федерації; неадекватність тарифів на продукцію та послуги, що надаються підприємствами ПЕК; зростання збитковості роботи підприємств ПЕК за одночасного збільшення їх відрахувань до державного бюджету України; нестача в енергетичних підприємств власних коштів для підтримання у належному стані й оновлення основних фондів і скорочення обсягів інвестицій, що залучаються у сферу ПЕК [9, с. 85].

Ю.В. Дзядикевич вважає, що основними чинниками, які зумовили критичний стан енергетичної безпеки, є: дефіцит інвестицій у всіх галузях паливно-енергетичного комплексу; надмірна політизація енергетичної

сфери; недосконалість цінової, податкової та тарифної політики держави в енергетичній галузі; несформованість конкурентного енергетичного ринку та відповідної ринкової інфраструктури; монопольне формування цін на енергоносії та визначення умов їх постачання Росією; деформованість структури виробництва та енергоспоживання; криза у сфері управління стратегічними запасами енергетичних ресурсів; прогресуюче відставання розвитку сировинної бази видобувних галузей паливно-енергетичного комплексу, зокрема газової та нафтової [10, с. 26].

Аналізуючи перелік чинників енергетичній безпеці України цих авторів, зазначимо, що науковцями: 1) називаються насамперед зовнішні і внутрішні обставини, що призводять до появи загроз енергетичній безпеці України; 2) наводяться в більшості обставини економічного характеру; 3) позитивним є визначення Ю.В. Дзядиковичем політичних факторів як підставу загроз; а також кризу, пов'язану з неефективним менеджментом.

Класифікація загроз енергетичній безпеці України здійснюється більшістю авторів, і частіше всього загрози групуються на внутрішні і зовнішні. А. Потіха вірно зазначає, що правильне визначення внутрішніх і зовнішніх загроз енергетичної безпеки «...має надзвичайно важливе значення, оскільки їх своєчасне виявлення й нейтралізація є життєво важливим для захисту національних інтересів України; основою формування цілей та завдань, вибору форм і методів забезпечення об'єктів у сфері енергетики. Щоб бути ефективною, будь-яка політика чи діяльність повинна завжди розроблятися відповідно до реальних умов, обставин, в яких вона реалізується» [11].

Розподіл загроз на внутрішні і зовнішні здійснюють Т.В. Владечек і О.М. Вишнеvsька. До першого виду загроз енергетичній безпеці України вони відносять відсутність платоспроможного попиту на енергоресурси; належного контролю за діями монополістів-трейдерів; власного виробництва ядерного палива і забезпечення повного ядерного циклу; недостатній обсяг інвестицій; недосконалість нормативно-правового забезпечення та розвитку галузей енергетичного комплексу; застарілість енергетичних потужностей; високу енергоємність ВВП; до другого: високий рівень монополізації постачання імпортованих паливно-енергетичних ресурсів; залежність від імпорту енергетичного виробничого устаткування, матеріалів і послуг; гео економічний та геополітичний вплив; нестабільність світової кон'юнктури цін на енергоносії; ризик формування монопольної залежності від іноземного інвестора; загострення конкуренції на світовому енергетичному ринку тощо [12]. Перелік наведених внутрішніх і зовнішніх загроз енергетичній безпеці України фактично аналогічний у більшості авторів. На наш погляд, більш оптимально внутрішні і зовнішні загрози енергетичній безпеці України визначають У.В. Бігун та О.О. Охріменко, які появу внутрішніх загроз зумовлюють економічними, соціальними, управлінськими чинниками, а

зовнішні загрози розподіляють і за сферами і за місцем походження [13, с. 89].

Досить широко загрози енергетичній безпеці України за сферами формування класифікує В.С. Марковська, називаючи: економічні, зовнішньоекономічні і зовнішньополітичні, соціально-політичні, техногенні та природні, загрози, що пов'язані з не досить ефективним менеджментом. Нею фактично вперше називається вид загроз, що пов'язаний з не якісним управлінням у сфері використання паливно-енергетичних ресурсів [14, с. 153-157]. Вважається, що класифікація загроз на сфері їх впливу є більш доцільною виходячи з того, що в умовах глобалізації світової системи поступово стираються умовні межі поділу безпеки на внутрішню і зовнішню [15, с. 16]. Хоча у фаховій літературі загрози як загальне явище групують значно ширше, а саме: за місцем походження на зовнішні та внутрішні; за сформованістю на потенційні та реальні; за характером їхнього суб'єктивного сприйняття на завищені, занижені, умовні, адекватні; за характером виникнення на природні, соціальні конфлікти, техногенні аварії та катастрофи [16, с. 25].

Зарубіжні дослідники класифікацію загроз в енергетичному секторі також здійснюють з різних підходів. Наведемо декілька прикладів. Колектив зарубіжних дослідників розділяє ризики/загрози на чотири категорії: 1) ті, що виникають внаслідок діяльності людини; 2) ті, що пов'язані з недоліками технологій; 3) ті, що пов'язані з природою енергетичних ресурсів; 4) ті, що пов'язані з факторами навколишнього середовища. А також зауважують, що ризики (загрози) можуть підпадати під більш ніж одну категорію, наприклад, технологічні помилки і неефективне управління (Чорнобиль) [4, с. 15]. На чотири основні категорії загрози енергетичній безпеці розподіляє також Джим Уотсон: 1) виснаження викопних видів палива і зовнішні порушення; 2) недостатність інвестицій в інфраструктуру; 3) відмова технології та інфраструктури; 4) умисні порушення в енергетичному секторі [2, с. 7].

Значно ширше класифікацію загроз здійснює Крістіан Вінцер, який класифікує загрози за: 1) *швидкістю впливу* на постійні (дефіцит енергоресурсів), повільні (накопичення парникових газів), швидкі (політичні акції, технічні збої); 2) *розміром впливу* (зону ураження) на майбутні (не мають прямого впливу на споживачів), незначні (не змінюють спосіб роботи системи), глобальні (змінюють спосіб роботи системи); 3) *тривалістю загроз* (загрози є тривалими, якщо підтримуються в тому стані, протягом якого зберігаються їх наслідки) на тимчасові (короткострокові), сталі (тривають протягом значного періоду часу), постійні (виснаження викопного палива та неможливість його відновлення); 4) *за рівнем визначеності* на передбачені (виснаження палива), ймовірні (технічна несправність), очікувані (терористичні акти), невідомі (до виявлення проявів глобального потепління). Варто також звернути увагу на зазначення Крістіан Вінцером трьох різних рівнів наслідків загроз: глобальний рівень (зміна клімату, сонячні бурі, які мають вплив на всі

країни одночасно); географічний рівень (загрози лише окремим регіонам або країнам у зв'язку із їх особливим географічним розміщенням), адміністративний рівень (вирішення питань безпеки) [17, с. 11-12]. Підкреслимо, що у даному разі класифікація загрози здійснюється узагальнено, без вказівки на існуючі негаразди в енергетичній інфраструктурі та енергетичному секторі.

На наш погляд, загрози енергетичній безпеці України варто класифікувати (враховуючи напрацювання фахівців щодо критеріїв групування загроз) за: *факторами виникнення*: об'єктивні (незначні поклади енергоресурсів), суб'єктивні (політична акція недружніх держав); *за об'єктом виникнення* (щодо того чи іншого виду енергоресурсів: вугілля, нафти, природного газу, гідроенергетики, атомної енергетики, альтернативних джерел енергії); *за суб'єктом виникнення* (рішення країни – імпортера енергоресурсів, одноосібна воля країни власника енергоресурсів); *за напрямками виникнення* (політичні, економічні, соціальні, екологічні тощо); *за масштабами* (глобальні, регіональні, локальні); *за джерелами походження* (природного, техногенного, антропогенного характеру); *за тривалістю дії* (разові, короткострокові, середньострокові, тривалі); *за масштабами збитків та ступенем небезпечності* (незначні, значні, катастрофічні (аварія на ЧАЕС)); *за характером впливу на енергетичний сектор*: загрози прямого впливу (ембарго на поставки нафти), загрози опосередкованого впливу (шкідливі викиди в навколишнє середовище, які з часом призведуть до не відновлення кліматичних змін); *за можливістю прогнозування*: передбачувані (зменшення енергоресурсів) і непередбачувані (аварія на ЧАЕС); *за можливістю запобігання*: керовані (існує можливість вирішення політичним чи адміністративним шляхом), не керовані (природні катаклізми); *за ступенем подолання*: відновлювані (наявність альтернативних джерел енергії) і не відновлювані (вичерпаність викопних ресурсів).

Позитивним аспектом дослідження загроз енергетичній безпеці України, слід вважати не тільки їх класифікацію науковцями, а й зазначення механізмів подолання загроз. В.С. Марковська вказує на необхідність: підвищення транспарентності, передбачуваності та стабільності світового енергетичного ринку; мобілізації інвестиційних потоків в напрямку світового енергетичного ринку; підвищення енергоефективності економік та створення засад для формування екологічної безпеки енергетичного сектору; подолання енергетичної бідності певної групи країн: диверсифікація світового енергетичного ринку [14, с. 153-157]. Р.Р. Гімер виділяє заходи протидії фундаментальним і додатково накопиченим загрозам за такими напрямками: 1) підвищення надійності, якості та ефективності енергопостачання, забезпечення сталого розвитку ПЕК; 2) зниження рівня енергетичної залежності України від зовнішніх джерел; 3) підвищення рівня фізичної безпеки, стійкості і живучості енергетичних об'єктів з метою зменшення рівня їх техногенного впливу на населення і довкілля, а також запобігання

екологічним катастрофам; 4) забезпечення соціальної стабільності у сфері енергетики; 5) вдосконалення сфери загального забезпечення та підтримки розвитку галузей ПЕК [18, с. 3-5], а також широко конкретизує їх зміст.

Наведені пропозиції варті уваги, проте, на наш погляд, попередження та подолання загроз енергетичній безпеці України повинно забезпечуватися реалізацією широкого комплексу взаємопов'язаних заходів, у тому числі правового (розробка відповідних нормативно-правових та підзаконних актів щодо удосконалення регулювання суспільних відносин у сфері забезпечення енергетичної безпеки), організаційно-управлінського (впровадження дієвої системи менеджменту), фінансово-економічного (вкладання необхідних для модернізації та переоснащення галузі інвестицій та зміцнення її матеріально-технічної бази), соціального (забезпечення безпечних умов праці, гарантування її високої оплати, покращення умов професійного страхування), технічного (дотримання діючих нормативів та правил у процесі проектування, будівництва і експлуатації об'єктів ПЕК), фізичного (сукупності інженерно-технічних заходів, спрямованих на мінімізацію можливості вчинення ушкоджень об'єктів енергетичної інфраструктури) та іншого характеру.

Висновки. Загальноприйнятим є узагальнене розуміння поняття «загрози енергетичній безпеці» та його тісний взаємозв'язок з поняттями безпеки та ризиком. Існує значна кількість класифікацій загроз енергетичній безпеці України, які науковці поділяють здебільшого на внутрішні і зовнішні, конкретизовано та у прив'язці до внутрішніх проблем енергетичного сектора економіки. Позитивним аспектом досліджень загроз енергетичній безпеці України є не лише встановлення переліку загроз та їх класифікація, а і пропозиції щодо здійснення заходів їх попередження, усунення, подолання. Аналіз наведених відповідних заходів показує їх насамперед фінансово-економічний характер, тоді як вони повинні передбачати реалізацію взаємопов'язаного комплексу правових, організаційно-управлінських, фінансово-економічних, соціальних, технічних, фізичних та інших дій, спрямованих на охорону та захист енергетичної безпеки України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Philipp Mueller. UK energy security [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.thegwpf.org/content/uploads/2014/06/Energy-Security.pdf>.
2. Dr. Jim Watson. UK Gas security: threats and mitigation strategies [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://users.sussex.ac.uk/~http://users.sussex.ac.uk/~prpp4/Gas_Security.pdf.
3. Hans Günter Brauch. Concepts of Security Threats, Challenges, Vulnerabilities and Risks [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.springer.com/gp/book/9783642177750>.
4. Energy Security in a Multi-polar World. Mark Barrett, Mike Bradshaw, Antony Froggatt, Catherine Mitchell, Yael Parag, Andrew Stirling, Jim Watson, Christian Winzer [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.exeter.ac.uk/energysecurity/documents/Energy_Security_in_a_Multipolar_World_Working_Paper_DRAFT.pdf.

5. Суханов Н.В. Ризики, угрозы та небезпеки в управлінні діяльністю підприємств в кризових умовах: спільні риси та відмінності / Н.В. Суханов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2544>.
6. Закон України «Про електроенергетику» від 16.10.1997 № 575/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/575/97-вр.
7. Оновлення Енергетичної стратегії України на період до 2030 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : mre.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=222032.
8. Словник української мови : в 11 томах. – Том 3, 1972.
9. Сменковський А.Ю. Загрози енергетичній безпеці України в умовах посилення конкуренції на глобальному та регіональному ринках енергетичних ресурсів / А.Ю. Сменковський // Аналітична доповідь. – Київ. – 2012. – С. 80-86.
10. Дзядикович Ю.В. Шляхи гарантування енергетичної безпеки України / Ю.В. Дзядикович // Інноваційна економіка. – 2014. – № 3(52). – С. 25-30.
11. Потіха А. Нова стратегія національної безпеки України в умовах зовнішньої загрози (загрози в енергетичній сфері) / А. Потіха [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuvip.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1122:strategiya-natsionalnoji-bezpeki&catid=8&Itemid=350.
12. Владечек Т.В., Вишневецька О.М. Теоретичні аспекти і складові енергетичної безпеки держави // Т.В. Владичек, О.М. Вишневецька [Електронний ресурс]. – Режим доступу : int-konf.org/.../930-vladetchak-t-v-doktor-ekon.
13. Бігун У.В., Охріменко О.О. Стратегія енергетичної безпеки України: виклики та можливості / У.В. Бігун, О.О. Охріменко // Молодий вчений. – 2015. – № 2(17). – С. 89-92.
14. Марковська В.С. Енергетична безпека – базис сталого стратегічного розвитку України / В.С. Марковська // Стратегія розвитку України. Економіка, соціологія, право. – 2012. Том 1, № 1. – С. 153-157.
15. Емелин К.Н. Особенности внешнеполитической стратегии Польши в обеспечении энергетической безопасности : автореф. дис. ... кандидата политических наук : 23.00.04 «Политические проблемы международных отношений, глобального и регионального развития» / К.Н. Емелин. – Санкт-Петербург, 2015. – 23 с.
16. Горбулін В.П., Качинський А.Б. Засади національної безпеки України : підручник / В.П. Горбулін, А.Б. Качинський. – Київ : Інтертехнологія, 2009. – 272 с.
17. Christian Winzer Conceptualizing Energy Security [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.econ.cam.ac.uk/dae/repec/cam/pdf/cwpe1151.pdf>.
18. Гімер Р.Р. Загрози енергетичній безпеці України та заходи протидії їм [Електронний ресурс]. – Режим доступу : esco-ecosys.narod.ru/2012_2/art46.pdf.

УДК 342. 5 (477)

ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ В ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНОМУ АПАРАТІ НАУКИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Мойсей Г.Г., магістр права
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Стаття присвячена аналізу правових позицій Конституційного Суду України як категорії науки конституційного права України. Доведено, що словосполучення «правова позиція Конституційного Суду» означає насамперед поняття, яке описує суттєві риси даного правового явища. У цьому значенні воно відповідає вимогам об'єктивності, динамічності, стабільності та системності, які пред'являються до наукових понять. Відповідно, у науці конституційного права України з'явилася нова категорія «правові позиції Конституційного Суду України».

Ключові слова: *правові позиції Конституційного Суду України, Конституційний Суд України, понятійно-категоріальний апарат, наука конституційного права України, правові поняття, судові рішення.*

Статья посвящена анализу правовых позиций Конституционного Суда Украины как категории науки конституционного права Украины. Доказано, что словосочетание «правовая позиция Конституционного Суда» означает прежде всего понятие, описывающее существенные черты данного правового явления. В этом смысле оно соответствует требованиям объективности, динамичности, стабильности и системности, которые предъявляются к научным понятиям. Соответственно, в науке конституционного права Украины появилась новая категория «правовые позиции Конституционного Суда Украины».

Ключевые слова: *правовые позиции Конституционного Суда Украины, Конституционный Суд Украины, понятийно-категориальный аппарат, наука конституционного права Украины, правовые понятия, судебные решения.*

Moisei G.G. LEGAL OPINIONS OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF UKRAINE CONCEPTUAL-CATEGORICAL APPARATUS OF SCIENCE OF CONSTITUTIONAL LAW UKRAINE

The article analyzes the legal position of the Constitutional Court of Ukraine as a category of science of constitutional law in Ukraine. It is proved that the phrase «legal position of the Constitutional Court» means the first concept that describes the essential features of the legal phenomenon. In this sense, it meets the requirements of objectivity, agility, stability and consistency that apply to scientific concepts. Accordingly, in the science of constitutional law in Ukraine a new category of «legal position of the Constitutional Court of Ukraine».

Key words: *legal position of the Constitutional Court of Ukraine, Constitutional Court of Ukraine, concepts and categories of the science of constitutional law in Ukraine, legal concept judicial decisions.*